

Magyar Helsinki Bizottság

Szólásszabadság

Tanóraterv középiskolák számára¹

feladat	időtartam	feladat célja	leírás	eszközigeény
1. Rövidfilm a szólásszabadságról: <i>Ne szarozzunk!</i>	15 perc	Egy jogeset interaktív feldolgozása. A szólásszabadság határainak vizsgálata egy konkrét ügyben.	A csoportokra osztott diákok megkapják a feladatlapot a cikk részlettel és a kérdésekkel. Miután elolvasták a feladatlapot, közösen megnézzük a rövidfilmet. Ez után megkérjük a csapatokat, hogy válaszoljanak a kérdésekre, majd egy-egy csapat megválaszol egy-egy kérdést az egész osztály előtt.	Projektor, youtube: http://www.youtube.com/watch?v=vtHTRFyO1sE Első feladatlap a cikk részletével és a kérdésekkel.
2. Illem és jog. Mi a különbség?	15 perc	Annak beazonosítása, hogy mitől lesz egy véleménynyilvánítás jogsértő, és akár szankcionálható.	Állításokat osztunk ki az osztályban, melyek nyilvánosan közzétett facebook státuszok. Azt	Tábla, rajta az ábrával, papírdarabok az állításokkal (nagybetűvel nyomtatva), ragasztó, amivel elhelyezhetőek a

¹ A segédanyag elkészítését a *Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe* támogatta.

			kérjük a diákoktól, hogy döntsék el, hova helyeznék őket a koordinátarendszerben, majd azt, hogy ezt a táblán is tegyék meg ragasztó segítségével.	táblán.
3. Vita	15 perc	A szólásszabadság különböző konfliktusainak felvillantása, érvek megismerése a szólásszabadság korlátozásával kapcsolatban.	Háromszor két csoportra osztjuk az osztályt (vagy létszámtól függően kétszer két, vagy egyszer két csoportra). A csoportpárok az alábbi jogeseteket kapják meg, és sorsolás alapján kell érvelniük a szólás korlátozása vagy megengedése mellett az adott szituációban. A csoportok szószólót választanak, aki elmondja a csoport érveit. Az érvek rendszerezésével kialakíthatók a különböző szólásszabadság iskolák és a hozzájuk kapcsolódó szóláskorlátozó okok.	Jogesetek papírra nyomtatva.

1. feladat: jogeset

Az alábbi bekezdések egy újságíró 2008-ban megjelent cikkéből származnak. Ebben egy állami tulajdonú kereskedőház ezer forint alatti borairól fejt ki a véleményét a szerző, sajátos stílusban. A cikk megjelenése után a kereskedőház büntető eljárást indított a szerző ellen.

„Az ünnep legemelkedettebb pillanatában a degeszre zabált társaság valamely házigazda beosztású tagja kisettenkedik a spájzba, és onnét egy palack tokajit hoz elő, amelyet a népes társaság a legnagyobb áhítattal fogyaszt, a nők még nyelvüket is öltögetik, belenyalunk, vibogják, amitől, mondjuk, fálnak tudok menni, de a férfiak is komoly arccal néznek össze és koccintanak, és ilyenkor tényleg a világ legsznobb, legbunkóbb, legérzékletlenebb köcsögének érzem magam, mert nem tudom megállni, hogy ne szóljak: de hát ez szar!

Tízből kilenceszer a Tokaj Kereskedőház valamely ezer forint alatti palackáron hozzáférhető terméke reprezentálja a világ legjobb borvidékét, a Magyar Nemzeti Bűszkeséget és Kincset a mi teljesen átlagosnak tűnő családi körünkben, minden borkulturális elvilágosító erőfeszítésem ellenére, és ettől sírni tudnék.

Nem csak az íz miatt, pedig az is elég volna, simán, egy kiadós zokogásból: savanyú, buta, eloxidált ízék, rossz minőségű, mindenféle resztlékből összehordott alapanyag, szürkerothadás plusz egy kis szerencsi cukor, dohos bordók, hanem hogy itt tartunk még mindig, tizennyolc évvel a kommerszek után, magyarok százai isszák bűszkén, sőt, áhítattal a szart; ez van megetetve (itatva) a sokat szenvedett néppel, és legalább kétszer (vö.: állami vállalat) meg kifizetve vele, be van magyarázva a legsuttyóbb demagógiával, jobbról és balról is, bőven, hogy ez a nemzeti kincs, ezt így kell csinálni, mindannyiunk pénzéből, és ez nekünk jó, nagyon jó, és végül még jó pofát is kell vágni hozzá, ünnepélyeset. Így alázza meg az ország lakóit (alattvalóit) a görénykurzus fél liter alkoholtartalmú italon keresztül.”

Kik az ügy szereplői?

A kereskedőház, mint sértett, az újságíró mint vádlott, a bíró, aki az ítéletet hozza, a jogvédő szervezet, amely jogi képviseletet nyújt az újságírónak, és az újságíró ügyvédje.

Mi a konfliktus?

Az újságíró azt írta a kereskedőház borairól, hogy azok szarok, mire a kereskedőház büntetőeljárást indított ellene.

Hogyan döntött a bíróság?

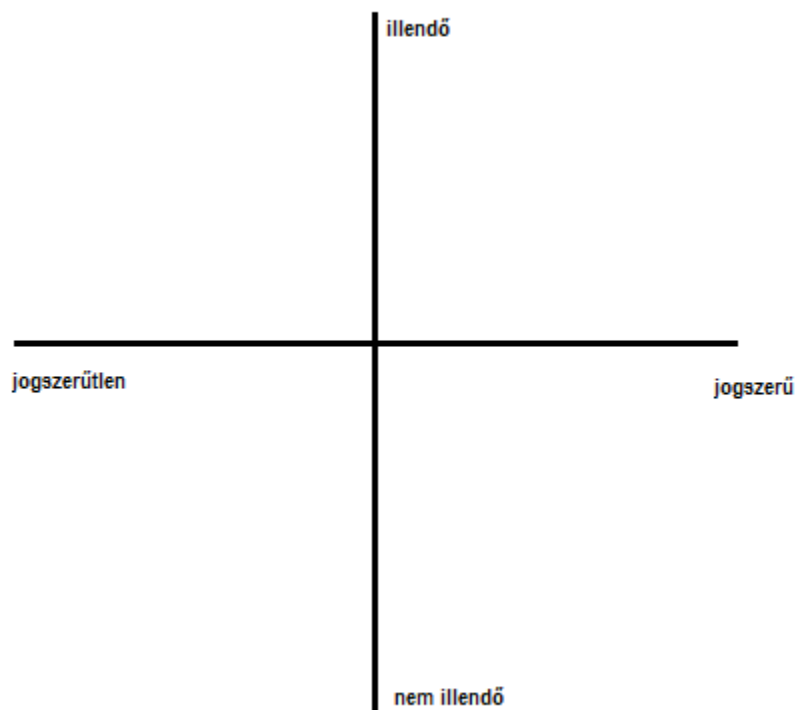
Az eljárás végén elítélték az újságírót, mert a szar szó használatát megengedhetetlennek találta a bíróság.

Milyen szerepet játszik a jogvédő szervezet az ügyben?

Jogi segítséget nyújtott az újságírónak.

2. feladat: állítások és magyarázat

1. Kati olyan béna. *(A jogi korlátozást nem lehet a személyes érzékenységre alapozni, az 1. állítás jogszerű, bár sértő.)*
2. Elemér annyira hülye, csúnya, és béna. Semmit sem ért az iskolában, és senki nem akar barátkozni vele, szinte már nem is ember, hanem egy véglény. *(A megalázó kritikát, aminek egyetlen célja, hogy bántson, senki sem köteles elviselni. Ebben az esetben polgári- és büntetőeljárás is indítható.)*
3. Tamás tegnap ellopta a pénztárcám az öltözőben (valójában nem lopta el). *(Az, aki valakiről tudatosan valótlanságot állít, ami alkalmas a becsület csorbítására, rágalmazást követ el, ami egy bűncselekmény.)*
4. A szüleim jófejek. *(Ez egy bók, nincs vele jogi probléma.)*
5. A magas emberek állandóan lopnak! *(Csak akkor lehet jogilag fellépni egy hamis állítás ellen, ha beazonosítható a konkrét személy, akinek a jó hírnevét sérti.)*
6. Nem szeretem a kék szemű embereket.
7. Tamás azt mondta, Edit lopott tőle. *(Az állításért akkor is felel a közlő, ha mástól idéz, így a 8. állítás is jogsértő, ezt híresztelésnek nevezzük.)*
8. Tegnap este az a fekete hajú lány borzasztóan énekelt a tehetségkutató műsorban. Hamis volt és még a szöveget sem tudta!
9. Dani kutyája ostoba és gonosz! *(Az állatoknak nincsenek jogai, jogai csak az embereknek vannak, így meg sem lehet sérteni azokat.)*

2. feladat ábra

3. feladat: jogesetek

- Egy olyan nyugat-európai országban, ahol sok muzulmán vallású ember él, megjelenik egy karikatúra, ami Mohamed prófétát, a muzulmán vallás legfontosabb alakját ábrázolja egy bomba alakú turbánnal a fején. Az ország muzulmán lakói mélységesen felháborodnak, ugyanis a muzulmán vallás szabályai szerint a prófétát nem szabad képen ábrázolni, továbbá a bombaturbános ábrázolás sértő és kirekesztő, mert azt az üzenetet hordozza, hogy minden muzulmán egyben terrorista is. Tűrnie kell-e a helyi muzulmánoknak a karikatúra megjelenését? Megbüntethető-e az újság, amiért megjelentette a képregényt?
- Tüntetőök egy csoportja a magyar kormány elleni tüntetésen elégeti a magyar zászlót, ezzel demonstrálják, hogy a kormány intézkedései „megsemmisítik az országot”. A büntető törvénykönyv szerint a nemzeti jelkép megsértése nevű bűncselekményt követik el, és pénzbírságra ítéli őket a bíróság. Megengedhető-e egy demokratikus államban, hogy a polgárok megsértsék, lealacsonyítsák a nemzeti jelképeket: a zászlót, a címet, a himnuszt?
- Egy szélsőjobb oldali párt tüntetést szervez egy kisváros romák lakta városrészébe, ahol a szónokok arra biztatják a hallgatóságot, hogy erőszakkal lépjenek fel a cigánysággal szemben. A hallgatóságban sokan felfokozott érzelmi állapotban kerülnek, erőszakosan kiabálni kezdenek. Később a hallgatóság tagjai a település romák lakta részére vonulnak, és kövekkel dobálják meg a romák házait. Ezzel megvalósítja a közösség elleni uszítás nevű bűncselekményt. Büntethető-e a szónok a szavaiért? Felelősséggel tartozik-e azért, hogy másokat olyan érzelmi állapotba hozott a beszéde, amelyben erőszakos cselekményeket követtek el.

Segítő érvek a csoportvezetőknek: a szólás szabadság igazolásai:

Az állam nem tehet különbséget a vélemények között az alapján, hogy azok értékesek vagy értéktelenek, igazak vagy hamisak. Egy demokráciában minden véleménynek helye kell, hogy legyen, hiszen ha az állam egyes véleményeket támogat, míg másokat tilt, akkor különbséget tesz a véleményeket megfogalmazó polgárok között. Mivel minden ember egyenlő méltóságú tagja a közösségnek, ezért nem korlátozható a véleménye az alapján, hogy az értékes-e. A korlátozás indoka mások jogainak védelme lehet. Például ha valaki tudatosan valótlant állít valaki másról, és ezzel megsérti az illető jó hírnévhez való jogát, akkor igazolható az állami közbelépés. Ugyanígy, ha egy beszélő egy társadalmi csoport tagjai ellen tüzeli a hallgatóságát, és reális annak a veszélye, hogy erőszakos cselekmények következnek be, akkor is felelnie kell a tettéért, hiszen mások testi épsége, emberi méltósága, szélsőséges esetben pedig élethez való joga sérülhet az erőszak hatására. Viszont ha a beszédek hatására sokan felháborodnak, sértve érzik magukat, az nem lehet elegendő ok a szóláskorlátozásra, hiszen a demokráciában nem várható el, hogy mindenki hasonlóan gondolkozzon bizonyos kérdésekről.

A társadalmi vitában minden véleménynek helye van, mert csak a vélemények ütköztetéséből jöhet létre konszenzus. Ha az állam bizonyos szavak kimondását bünteti, akkor azok tabuvá válnak, nem lesz lehetőség azokat nagy nyilvánosság előtt megvitatni és megfelelően kritizálni.

Mivel a demokrácia szabályai mindenkire kötelezőek, csak úgy maradhat mindenki számára elfogadható a rendszer, ha mindenki szabadon kritizálhatja azt, tehát a demokrácia alapjainak megkérdőjelezése is elfogadható egy demokráciában.

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe